

פועלי כל הארצות התאחדו!

# זה הדבר

زوهديرك ZO HADEREKH

גיליון 16, 17 באפריל 2019

# מחנה דמוקרטי עכשיו

## תוצאות הבחירות ממחישות את סכנת הפשיזם

קמפיין הדה-לגיטימציה, שהגיע לשיא בקמפיין המצלמות הנסתרות של הליכוד, מאשש את עמדתן הצודקת של המפלגה והחזית, לפיה על ההמונים הערבים לשים את משקלם הפוליטי למען המאבק לשלום ולשוויון, המערער על ניסיון הימין לבודד את הציבור הערבי ולהוציא אותו ממעגל ההשפעה.

אנו מזהירים מפני התכניות של ממשלת התוקפנות והפשיזם המסתמנת לקום, שיגבירו את ההסתה כלפי הציבור הערבי והכוחות הדמוקרטיים, שימשיכו בצמצום שאריות המרחב הדמוקרטי, ושיאיצו את התוקפנות נגד העם הפלסטיני בשטחים הכבושים.

מק"י וחד"ש קוראות לאחדות רחבה של הציבור הערבי ולשיתוף פעולה עם הכוחות הדמוקרטיים היהודיים. נחוצה כעת חזית יהודית-ערבית רחבה נגד הפשיזציה. גם הקהילה הבינלאומית נדרשת לשאת באחריותה מול האפרטהייד, הכיבוש, הגזענות והאפליה.

מק"י וחד"ש רואות בשיעור ההצבעה הנמוך של האזרחים הערבים שיקוף של התסכול הנגרם מתנאים אובייקטיביים וממאמצים של אלה המבקשים להחליף את הייצוג הפרלמנטרי של הציבור הערבי בתפישות צרכניות. ההצבעה של יותר מ-100 אלף מצביעים ערבים למפלגות



ציוניות היא סמן מסוכן שיש ללמוד ממנו. רשימת חד"ש-תע"ל הוכיחה את יכולתה לאתגר את אוירת התסכול והייאוש תוך השגת אמון ומנדט ציבורי רחב. אנו מקשיבים בכבוד ובאחריות לקולות הקוראים לביקורת עצמית עמוקה, מבלי להיכנע למנטליות הייאוש והשבר. כ-200 אלף אזרחים ערבים ויהודים נתנו את קולם לרשימת חד"ש-תע"ל. אנו רואים בהצבעה הבעת אמון, וחזיון למסע הבחירות הנקי שניהלה הרשימה. מק"י וחד"ש מצדיעות לכל חבריהן, פעיליהן ותומכיהן וגם לשותפיהם בתנועה הערבית לשינוי (תע"ל). אנו מברכים כמו כן גם את רשימת רע"ם-בל"ד על הישגיה, וקוראים לפעילות משותפת ולאחדות במאבק.

המפלגה הקומוניסטית הישראלית (מק"י) והחזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון (חד"ש) נועדו לאחר פרסום תוצאות הבחירות, ופרסמו גילוי דעת. להלן קטעים ממנו: מק"י וחד"ש מזהירות כי תוצאות הבחירות לכנסת ה-21, המעניקות לימין ולימין הקיצוני רוב פרלמנטרי מוצק, מעידות על התגברות השיח הגזעני והמסית ועל החרפתה של סכנת הפשיזם.

מק"י וחד"ש מגנות את מקהלת ההסתה הימנית בראשות בנימין נתניהו. הימין הקיצוני הסית ללא הרף נגד האזרחים הערבים וביצע דה-לגיטימציה לזכותם הדמוקרטית והאזרחית הבסיסית – להצביע ולהשפיע.



## מכתבים למערכת

# סכנה גדולה נשקפת

יותר משנה חלפה מאז שהפלסטינים בעזה הנצורה החלו את הפגנות צעדת השיבה הגדולה, הממשיכות להתקיים מידי יום שישי בסמוך לגדר הגבול עם ישראל.

מרבית השיח בנוגע להפגנות אינו מתמקד בתגובה הרצחנית של הצבא הישראלי להפגנות, והשימוש בצלפים ובירי חי כדאי להרוג או לפצוע במכוון מפגינים פלסטינים בלתי חמושים.

אנחנו – עדאלה, מרכז אל-מיזאן בעזה ושותפים אחרים – התראנו מראש שמעשים אלה מפרים בצורה בוטה את המשפט הבינלאומי. את עמדה זו אישרה ועדת הבדיקה המיוחדת של האו"ם לחקר האירועים בעזה.

היא הגישה דוח בחודש שעבר למועצת זכויות האדם של האו"ם. למרות זאת, הרשויות הישראליות הוכיחו שאינן מעוניינות לחקור את האירועים באופן ראוי או להעניש את האחראים לפשע.

חיוני גם לזכור את המטרה של הפלסטינים בעזה מהצדדה מלכתחילה – לתבוע את זכות השיבה למולדתם ולאדמותיהם. זו הסיבה שההפגנות החלו ב-30 במרס, יום האדמה, שמציין את ההתנגדות הערבית-פלסטינית להפקעות האדמה רחבות ההיקף שישראל ביצעה בגליל ב-1976. בהפגנות אלה 6 פלסטינים אזרחי ישראל נהרגו בידי המשטרה.

גם היום, 43 שנה אחרי, המאבק של הערבים להגן על אדמותיהם ועל בתיהם חיוני ונוכח. רק השנה למשל, הרשויות הישראליות הודיעו על תכנית לפינוי בכפיה של 36,000 אזרחים בדואים מבתיהם ומכפריהם בנגב כדי להקים מכרה פוספטים ולהרחיב אזור תעשייה צבאי וכביש מהיר. תכניות שעדאלה נאבקות נגדם בבתי המשפט ובוועדות התכנון.

תכניות אלה מקבלות גיבוי משפטי מהחקיקה המפלה ובראשה "חוק הלאום". הוא מעגן בחוקה את העליונות היהודית וכולל מאפיינים מובהקים של אפרטהייד.

סעיף 7 של "חוק הלאום" רואה בפיתוח התיישבות יהודית ערך לאומי, שיש לפעול על מנת לעודד אותה. עיגון ההתיישבות היהודית כערך חוקתי צפוי להעמיק את מדיניות הקרקע הגזענית של ישראל משני צדי הקו הירוק, ויעמיד עוד אלפי פלסטינים בסכנת עקירה ונישול.

בעקבות תוצאות הבחירות לכנסת ה-21 קיים חשש סביב המשך החקיקה הגזענית ויישום המדיניות המפלה בישראל ובשטחים הכבושים. כעת, זכויותיהם של הפלסטינים על אדמתם, אורחות חייהם וחייהם עצמם נמצאים תחת איום גדול מתמיד.

## סוהאד בשארה ומאיסאנה מוראני

משפטניות, עדאלה

המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל

ניתן לשלוח מכתבים למערכת באמצעות הדוא"ל

[zohaderekh@gmail.com](mailto:zohaderekh@gmail.com)

או לחיבת דואר 26205 ת"א-יפו 6126102



## דברים בשם אומרם

### כשר אבל מסריח

"ועדת הרבנים לענייני תקשורת חוסמת שיחות קווי סיוע לנפגעי תקיפה מינית. כך עולה מעתירה שהגיש אליעזר בן אפרים, נגד משרד התקשורת וחברת פרטנר מאפשרים לוועדה שמוסמכת לשמור על 'כשרותם' של קווי סלולר המיועדים לציבור החרדי. בין הקווים החסומים, נמצאים גם קווי חירום המופעלים מכוח חוק, ובהם אפשרות לדווח על פגיעות מיניות, או לבקש עזרה נפשית. בג"ץ מתבקש להורות לשר התקשורת ולמשרדו לפעול כדי לחייב את חברת פרטנר ואת ועדת הרבנים לענייני תקשורת לשחרר את חסימתם ולמנוע את חסימתם בעתיד של מספרי החירום וביניהם קווים לעזרה ראשונה נפשית, לסיוע לנפגעי ונפגעות תקיפה מינית, את קו החירום לתלמידים".

(דבר ראשון, 4.4)

### ברק ואלמרט מרחפים כל הדרך אל הבנק

"אחרי אהוד ברק, עוד ראש ממשלה לשעבר עושה את דרכו לתעשיית הקנאביס: אהוד אולמרט נכנס כמשקיע ויועץ עסקי בחברת הקנאביס 'יו ניבו'. השקעתו של אולמרט בחברה מוערכת על ידי גורמים בתעשייה בכ-2 עד 3 מיליון שקל, ותמורת ההשקעה יקבל אופציות על כ-3.7% ממניות החברה, שיבשילו במלואן לאחר שנתיים מיום ההקצאה. מעבר לכך, עבור 40 שעות חודשיות בתפקיד יועץ עסקי לחברה יקבל אולמרט שכר חודשי של 10,000 דולר - במסגרת התפקיד ילווה אולמרט את 'יו ניבו' בכנסים ובפגישות עסקיות".

(כלכליסט, 3.4)

### למה הפוליטיקאים הבורגנים מושחתים

"הפוליטיקאים שלנו מושחתים מכיוון שבשני הדורות האחרונים, מאז שמודל הכלכלה הקפיטליסטית הנאו-ליברלית השתלט על רוב העולם וגם על ישראל, הפוליטיקה והשירות הציבורי הם במהותם עוד דרך לעשות כסף. זה פשוט: מתחילת שנות ה-80, בני אדם החלו למדוד אחד את השני ולקבוע את המעמד החברתי האחד של השני לפי כמות הכסף שבידם, וכתוצאה מכך כולם הפכו ליזמים, כי הרי צריך לעשות כסף. הפוליטיקאים מאשימים אחד את השני בשחיתות אף שלעתים זה חוזר אליהם, כיוון שהם יודעים שהציבור ממילא רואה בהם יזמים עסקיים — הוא ממילא לא מאמין להבטחות הציבוריות שלהם".

(איתן אבריאלי, "דה מרקור", 1.4)

### נצרת עילית אדומה

"חד"ש היא הכוח הפוליטי השני בנצרת עילית, לאחר הליכוד. כך עולה מתוצאות הבחירות לכנסת. לפי ספירה סופית של הקולות, הליכוד במקום הראשון ואחריו, בהפרש של מאות קולות בודדים, ניצבת חד"ש שזכתה ב-3402 קולות. הרחק מאחור, בל"ד-רע"מ עם 535 קולות. בנצרת עילית גם נרשם אחוז המצביעים הערבים הגבוה בחברה הערבית: 85% מדובר על אחוז גבוה בכ-4% לעומת הממוצע בעיר"

(ד"ר שוקרי עואודה בפייסבוק, 10.4)

# שיחה עם עאדל עאמר, מזכ"ל המפלגה הקומוניסטית הישראלית

## בכנסת ה-20 הונחה התשתית הרעיונית לפשיזם

**בבחירות אלה, מפלגת העבודה איבדה 18 מנדטים - אף לא אחד מהם למרצ. נותר לשמאל הציוני מרחב לפעול בו?**

התוצאות באמת מציגות שאלות רבות. מה הייתה התכנית של השמאל הציוני? על מה הוא רץ לבחירות? הוא לא הציע אלטרנטיבה כוללת לשלטון הימין, אז למה שהציבור יבחר בו? כאשר הדגש במערכת הבחירות היה סביב "נתניהו כן או לא", מצביעי העבודה נהרו לרשימה "כחול לבן" בראשות הגנרלים, שלפעמים עקפה את הליכוד מימין. כאשר הליכוד מציג תכניות ברורות לסיפוחים, להמשך הכיבוש והדיכוי ולמיליטריזציה של ישראל, השמאל הציוני, אם הוא רואה עצמו שמאל, צריך להציג חזון של שלום צודק בין שני העמים, הוא חייב להציג אלטרנטיבה חברתית-כלכלית שתדבר עם 50% מהאוכלוסייה החיים מתחת לקו העוני. רק אז אפשר לדבר על שינוי מהותי.

**הברית של חד"ש עם תע"ל הוכיחה את עצמה?**

אלקטורלית, היא בהחלט הוכיחה את עצמה – למעלה מ-192 אלף קולות. חד"ש-תע"ל היא הסיעה החמישית בגודלה, עם שישה מנדטים ועודף קולות. אנחנו מעוניינים לשמור על הברית עם תע"ל וגם נפעל להרחיב אותה. המציאות מחייבת הקמת חזית אנטי-פשיסטית יהודית-ערבית. בהקשר זה, חשוב לומר שבחודשי המו"מ להמשך קיומה של הרשימה המשותפת, חד"ש הייתה היחידה שהציעה ויתורים ממשיים. לצערי הרב, יש מי שתכננו תכניות אחרות. בכל מקרה התוצאות מדברות בעד עצמן. אנחנו עם הפנים קדימה, והעתיד מחייב אותנו ליצור תקווה לשני העמים. איחוד כוחות בציבור הערבי ובנייה של חזית רחבה עם כוחות דמוקרטיים יהודיים - הכרחיים עבורנו כדי לגבש כאן תקווה אמיתית.

**ישנה הערכה שתקום ממשלת אחדות של נתניהו וגנץ. מה יהיו השלכות הפוליטיות שלה?**

מבחינת היתכנות, אני חושב שזה יכול לקרות. אבל אם זה יקרה, מדובר במתן הכשר לבנימין נתניהו ולימין להמשיך במדיניותו ההרסנית. איני מאמין שתנועת כחול לבן יכולה באמת לעצור את התכניות של נתניהו. מי שמציג את עצמו כאלטרנטיבה – חייב להיות באופוזיציה, ולא לקחת נתח בשלטון. אם תקום "ממשלת אחדות", יהיה זה סופה של תנועת הגנרלים הזאת.

**איך קרה שגם במערכת הבחירות האחרונה, הנושא החברתי-כלכלי לא היה על סדר היום?**

כאשר מערכת הבחירות אינה סובבת סביב הנושא הזה – הצלחה גדולה לימין. עלינו לקחת אחריות לכך שגם אנחנו לא שמנו אותו בראש סדר העדיפויות. לצערי הרב, הימין הקיצוני מצליח להעלים את הנושא החברתי מציבור הבוחרים שלו, גם אלה שמגיעים מהשכבות המוחלשות. בכלל פעילותנו עלינו להבליט יותר את האלטרנטיבה הייחודית והסוציאליסטית שלנו בנושאים החברתיים-כלכליים.

**יוסף לאור**

בעקבות פרסום תוצאות הבחירות לכנסת ה-21, שוחחתי עם עאדל עאמר, מזכ"ל המפלגה הקומוניסטית הישראלית (מק"י).

**מה משקפות תוצאות הבחירות לכנסת ה-21?**

התוצאות הארציות משקפות מגמה מסוכנת מאוד. ניצחון הימין, לצערי הרב, ברור. הוא מצביע על סכנה חמורה לעתיד הארץ הזו. ההישג של נתניהו מציב כמה משימות בפנינו כמפלגה, משום שסכנת הפשיזם מוחשית יותר מאי פעם.

**דווקא כעת, שיעור ההצבעה בציבור הערבי ירד...**

שיעור ההצבעה הנמוך ביטא אכזבה של הציבור הערבי מפירוך הרשימה המשותפת. בלטה בקרבו גם תופעה גוברת של עידוד ההימנעות. זה לא היה מקרי: הקמפיין היה מתוכנן וממומן. שלטי חוצות הוצבו ברוב היישובים הערביים. זה מעלה את השאלה לגבי גופים פוליטיים שעמדו מאחורי הקריאות להימנע. אנחנו כמובן לא מתעלמים מהמחרימים האידאולוגיים. להיפך, אנחנו מכבדים אותם ומתווכחים עמם, אבל רק אחוז קטן מהציבור הערבי בחר בהחרמה אידאולוגית. למאמץ להכשלת ההצבעה חשוב להוסיף את קמפיין המצלמות הנסחרות שהטמין הליכוד בקלפיות ביישובים הערביים.

**איך אתה מסביר את תופעת הייאוש?**

המשך מדיניות האפלייה והדיכוי נתפש בציבור ככישלון דווקא של הח"כים הערבים. אבל החקיקה הגזענית היא מעשה ידיו של שלטון הימין. אין מקום להאשים את הקרבן שהוא לא התנגד מספיק. אם בכנסת הקודמת הונחה התשתית הרעיונית והמשפטית של הפשיזם, בכנסת הקרובה יעבור הפשיזם למישור ביצועי יותר. זו הסכנה בניצחון הימין שאנחנו מתריעים מפניה. יכול להיות שאנחנו צריכים להתאמץ יותר, אבל עובדתית החברה הישראלית הולכת ימינה, הממשלה ממשיכה בכיבוש ובדיכוי ומקבלת תמיכה בלתי-מסויגת מהממשל האמריקאי.

**כרבע מהציבור הערבי הצביע למפלגות ציוניות.**

באווירה שנוצרה עקב מדיניות הדה-לגיטימציה של הח"כים הערבים, מפלגות ציוניות השתחלו לתוך החלל שנוצר והעמידו פני אלטרנטיבה. אל לנו להסיק מסקנות כאילו הפכה מרצ מפלגה יהודית-ערבית. זו אשליה. לא ראיתי כרזות של מרצ בשתי השפות, או קמפיין בעברית שמציג את נציגיה הערבים. לא ראיתי שהמועמדים הערבים של מרצ הוזמנו לחוגי בית בציבור היהודי. מרצ ניהלה קמפיין אחד בערבית וקמפיין אחר בעברית.

זה מחזיר אותי להצעת החוק "ישראל מדינה דמוקרטית" של ח"כ יוסף ג'בארין (חד"ש), שהיה התגובה שלנו ל"חוק הלאום". עיסאווי פריג' ומוסי רז הצביעו בעדו, כאשר שלושה ח"כים של מרצ – תמי זנדבורג, מיכל רוזין ואילן גילאון, הצביעו נגד. זה אותו דפוס: מרצ יהודית ליהודים ויהודית-ערבית לערבים.

חד"ש היא האלטרנטיבה היהודית-ערבית היחידה. תוצאות הבחירות מראות שהציבור הערבי נתן בנו אמון. ששת המנדטים של חד"ש-תע"ל הם ההוכחה שהקו ההיסטורי של מק"י וחד"ש ניצח בקרב האוכלוסייה הערבית.

עתידי או למפלגת העבודה. אנשי כחול לבן סנדלו את יכולתם להיות אלטרנטיבה ברגע שהצטרפו לנידוי הגזעני של הציבור הערבי. אין אלטרנטיבה לימין בלי האזרחים הערבים: הגוש שלפיד וגנץ עומדים בראשו יש רק 45 חברי כנסת לעומת 65 בגוש של ביבי. להבטחת גנץ-לפיד למרר את חיי נתניהו באופוזיציה יש להתייחס בערבון מוגבל.

3. מפלגת העבודה הגיעה לסוף דרכה ההיסטורית. אחרי הטיהור הבא של יושב הראש, תעמוד מפלגה זו בפני דילמה: האם להיצמד לכחול-לבן מ"שמאל" בקו ניאו-ליברלי ובהימנעות ממאבק בכיבוש ובפשיזציה הגוברת, או להפוך מפלגה סוציאל-דמוקרטית?

אם מפלגת העבודה רוצה להיות מפלגה סוציאל-דמוקרטית, היא צריכה לתמוך בהגדלת המגזרים הציבורי והממלכתי על חשבון זה הפרטי ובמדינת רווחה הפועלת למען זכויות העובדים ולהקטנת הפערים הכלכליים; לתמוך בהפרדת הדת מהמדינה ולקדם שוויון אזרחי לערבים בישראל; להיאבק בכיבוש ולתמוך בהקמת מדינה פלסטינית בצד מדינת ישראל. אפשר להיות סקפטיים לגבי יכולתה להתחדש. זה לא יקרה מהר, ויהיו חברי מפלגה שיפרשו לפני כן.

4. לפני הבחירות התארגנה יוזמה הקוראת לשיתוף פעולה בין מרצ לחד"ש. אין ספק שתוצאות הבחירות מחזקות את הצורך בהיערכות רחבה יותר במאבק להגנת המרחב הדמוקרטי ולמאבק בפשיזציה הגוברת.

מרצ היא מפלגה יהודית-ציונית עם ערבים (רבים) בתוכה; אך היא אינה, במצעה ובארגונה, מפלגה יהודית-ערבית. מרצ קיבלה כ-40,000 קולות של אזרחים ערבים. הם היו הכרחיים בשבילה לחציית אחוז החסימה. זה הישג חשוב למרצ וגם לקח למפלגות שהרכיבו את הרשימה המשותפת. מרצ ממתנה עתה להכרעה במפלגת העבודה.

5. הרעיון של רשימה משותפת, כייצוג פוליטי של המיעוט הלאומי הפלסטיני בישראל ושל דמוקרטים יהודים, התגבש כצו השעה נוכח העלאת אחוז החסימה. אך הוא רעיון נכון כשלעצמו בעת קריטית זו של שלטון ימין גזעני.

חבל שכשלו המנגנונים לתיאום ולפעולה שהוקמו כדי ליצור יותר שיתוף בין מרכיבי הרשימה, שהתפצלו בבחירות האחרונות לשתי רשימות נפרדות. חבל, גם, שמשבר הרוטציה תרם ליחסים העכורים.

האזרחים הערבים לא נהרו בהמוניהם לקלפיות. חד"ש אמנם שימרה את כוחה, אך שיעור ההצבעה הנמוך פגע בייצוג הערבי וברשימת רע"ם-בל"ד בעיקר. ישנן סיבות פנימיות רבות ומוצדקות לאדישות ולניכור. היו גם גורמים מבחוץ שפעלו לנכר, לפצל, לשחד ולהפחיד את הבוחרים הערבים. אפשר ללמוד מהגוש החרדי, שמקסם את עשרת אחוזיו באוכלוסיית הבוחרים באמצעות העלאת אחוז ההצבעה.

6. קשה לראות כעת חבירה של העבודה, מרצ וחד"ש ברשימה אחת. חד"ש לא תלך למערך עם המפלגות הציוניות לבדה, אלא רק כחלק מבלוק היסטורי של האופוזיציה הדמוקרטית היהודית והערבית. כותרת גיליון 15 של "זו הדרך", שנסגר בבוקר שלאחר הבחירות, הייתה: "המאבק נמשך!". מעולם לא היו לנו אשליה לגבי הבחירות הללו, ואנחנו יודעים שאחרי מאבק מגיע עוד מאבק. דרכנו ארוכה.

**אבישי ארליך**



## איזו ממשלה?

עכשיו, כאשר תוצאות הבחירות ידועות, חשוב להעריך את משמעות התוצאות, לבקר בכנות את עצמנו ולתקן את הטעוץ תיקון. שתי שאלות נראות חשובות בעיני: מהו סדר היום שלפנינו, ומי יכולים להיות בעלי ברית במאבקים הבאים?

1. נתניהו הוביל לבחירות הללו בגלל המשפטים שהוא עומד בפניהם. תוצאות הבחירות הראו שיש רוב מוחלט (לפחות 65 חברי כנסת) להמשך כהונתו, למרות האישומים. זה אומר שנתניהו לא ייעלם בקרוב. איך זה ייצא לפועל בדיוק והאם תוך שמירה על שלטון החוק? נגלה כשתתבהר תמונת הקואליציה שמרכיב רה"מ (עם כחול לבן או בלעדיה). מבנה הקואליציה תלוי בסדר היום של נתניהו.

2. הברית בין יאיר לפיד לשלושת הגנרלים נוצרה על רקע התיעוב כלפי נתניהו. הגנרלים ועוזריהם הם חבורת נושאי תפקידי שררה, דחויים או בדימוס, השואפים לשוב לשלטון.

אין למפלגה תכנית חברתית, כלכלית או מדינית המבדילה אותה במובהק מהליכוד. היא לכל היותר "ליכוד רך". את עיקר תמיכתה קיבלה כחול לבן משלושת העשירונים העליונים באוכלוסייה היהודית, שהצביעו לפני כן בעיקר ליש

### נציגי חד"ש-תע"ל בבית הנשיא:

### לא נמליץ על נתניהו ולא על גנץ

נציגי רשימת חד"ש-תע"ל נועדו (15.4) עם נשיא המדינה ראובן ריבלין (ר' צילום: לע"מ), והודיעו לו כי לא ימליצו על מועמד להרכבת הממשלה הבאה.

ח"כ איימן עודה, ראש הרשימה, מסר: "רצינו להפיל את נתניהו, אך בהתחשב בנסיבות, לא המלצנו על איש. נמשיך להיאבק למען שלום ושוויון, נמשיך לקדם את הסוגיות האזרחיות החשובות לנו".

ח"כ אחמד טיבי, יו"ר משותף של רשימת חד"ש-תע"ל, הוסיף: "לא המלצנו על נתניהו שממשיך להסית ולא על גנץ שלא דיבר אל האזרחים הערבים ולא התייחס אליהם ולמצוקותיהם".

# הפלתו של הרודן עומר אל-בשיר

חאת גילברט אצ'קאר

בחוסר היכולת של האחים המוסלמים בסודאן לטפח אשליות לגבי החונטה הצבאית של ארצם. בשונה מהעם המצרי ב-2011, האוכלוסייה הסודאנית יודעת על בשרה שהצבא היה עמוד השדרה של שלטונו הדכאני והרודני של אל-בשיר. דומה עתה כי צבא סודאן הכריז על ההפיכה רק כאשר התגבר החשש של הגנרלים מהרוח המהפכנית שהחלה להתפשט בקרב החיילים בעת האחרונה. חיילים רבים הצטרפו למפגינים והגנו עליהם מפני בריונים של המשטר. לעת עתה, מצב העניינים בסודאן עדיין פתוח. אי אפשר לחזות את התוצאה הסופית. אך דבר אחד ברור: התרחיש המצרי, שהביא את הגנרל א-סיסי לשלטון תוך הסכמה עממית מסוימת, אינו צפוי להישנות.

בסודאן, כמו באלג'יריה ובכל מדינות האזור, גורלו של התהליך המהפכני תלוי בהופעת מנהיגות מתקדמת המסוגלת להניע את ההמונים ולהתגבר על הגלים הנוראים של הכוחות האנטי-מהפכניים האזוריים – משטרי הריאקציה הישנים והפונדמנטליסטיים.

לסודאן דרושה עתה דמוקרטיזציה רדיקלית, חברתית ופוליטית. אין שום דרך אחרת לצאת מחוסר היציבות השורר במזרח התיכון מאז 2011. אין שום דרך אחרת להתנגד למדיניות הצנע ולתכתיבים הניאו-ליברליים של קרן המטבע.

פורסם במקור באתר ג'קובין

## המפלגה הקומוניסטית הסודאנית:

### אל-באשיר נעלם, המשטר נשאר

בעקבות ההתפתחויות האחרונות, פרסמה המפלגה הקומוניסטית הסודאנית גילוי דעת בזו הלשון: כוחות החופש והשינוי מתנגדים לממשלת המעבר הצבאית ודורשים מיד את מסירת השלטון לנציגי העם. מיליוני סודאנים ימשיכו להתנגד ברחובות. המוני מפגינים כבשו את הכיכר המרכזית מול המפקדה הצבאית הראשית. אל-בשיר הודח, אבל המשטר נשאר. אירועי ה-11 באפריל הם הפיכה שביצעו כוחות בתוך ארמון המלוכה. המהפכה תימשך עד הניצחון הסופי של העם. למרות ההצלחה היחסית של הפלת אל-בשיר, שנהנה מתמיכה חיצונית של טורקיה, האיחוד האירופי, ארה"ב, קנדה, וכן כוחות ריאקציונריים באזור כמו מצרים וקטאר, אנחנו נמשיך במאבק עד למיגור הסופי של המשטר. הנסיגה החלקית של המשטר רק תגביר את אחדות ההמונים. יחד נביס את ממשלת המעבר הצבאית. מוחמד אל-ח'טיב (חבר הלשכה הפוליטית) ומסעוד אל-חסאן (חבר הוועד המרכזי), שנעצרו באשמת ארגון ההפגנות ההמוניות, שוחררו. הם ביקרו במטה המפלגה, והתקבלו בתשואות רמות. כמוהם שוחררו הרוב המכריע העצורים הפוליטיים.

ההפיכה הצבאית בסודאן דומה להפיכה הצבאית במצרים. שם ביטלו כוחות הריאקציה את הישגי העם המצרי ב-2011. אולם המפלגה הקומוניסטית הסודאנית וכל כוחות האופוזיציה נכונים להמשיך במהפכה עד להקמתה של ממשלה אזרחית המייצגת את ההמונים. חלופית דמוקרטית תהא מוסכמת רק כאשר יקבלו כל ארגוני המחאה, התנועות החברתיות, האיגודים המקצועיים והמיליציות המהפכניות.

לאחר חודשים של הפגנות עממיות רחבות, הודיע (11.4) צבא סודאן על הדחת הגנרל עומר אל-בשיר בתום 30 שנה כנשיא המדינה. שר ההגנה, עוואד מוחמד אבן-אוף, הוכרז כיוורשו, אך המפגינים הוסיפו ודרשו גם את הדחתו.

המחאה רשמה הישג נוסף, כאשר את מקומו של אבן-אוף בראשות המועצה הצבאית, המכהנת כממשלת מעבר עד הבחירות הצפויות ב-2021, ימלא עבד אל-פתאח בורהאן. הצלחתו של העם הסודאני להפיל את הרודן הוותיק היא אישור לכך שהתסיסה המהפכנית של האביב הערבי לא נסתיימה ב-2011 והיא ממשיכה להכות גלים גם כעת.

זכור, ב-17 בדצמבר 2010 הצית עצמו רוכל צעיר בתוניסיה. אש המהפכנית התפשטה באזור כולו. שמונה שנים לאחר מכן, ב-19 בדצמבר 2018, צעדי הצנע של ממשלת סודאן, בהוראת קרן המטבע הבינלאומית, יצרו גל חדש של מחאת מיליונים.

חודשיים לאחר פרוץ ההתקוממות של העם הסודאני, החלה האוכלוסייה האלג'יראית במרד משלה נגד משטר יהיר, שעמד לחדש את המנדט הנשיאותי של עבד אל-עזיז בוטפליקה. זו עדות לכך שהאביב הערבי של 2011 היה לא רק תהליך קצר של דמוקרטיזציה פוליטית; היה זה השלב הראשוני בתהליך מהפכני ארוך טווח. מניע אותו, מעל לכל, משבר מבני הקשור באופי החברתי והפוליטי של המשטרים במזרח התיכון.

הזעם החברתי במזרח התיכון לא התפוגג לרגע: התפרצויות מקומיות נרשמו במדינות שונות בעולם דובר הערבית, כגון עיראק, ירדן, תוניסיה ומרוקו. איראן, שאוכלוסייתה אמנם אינה דוברת ערבית ברובה הגדול, הצטרפה באחרונה אף היא לרשימה המתארכת של התקוממויות עממיות נוכח משבר כלכלי, חברתי ופוליטי.

הודעת הצבא הסודאני מזכירה את הודעת החונטה הצבאית במצרים ב-11 בפברואר 2011. אז, הודיעה החונטה המצרית על "פיטורי" חוסני מובאק ותפסה את השלטון לתקופת מעבר. עם זאת, ישנם הבדלים גדולים בין סודאן למצרים.

בכל מדינות המפתח של האביב הערבי, הזרם הבולט והחזק ביותר באופוזיציה היה האחים המוסלמים. אף על פי שהתנועה לא יזמה את המרידות העממיות, היא קפצה על העגלה ברגע האמת. האחים המוסלמים הצליחו, פעם אחר פעם, לדחוק לפניה את היוזמים האמיתיים – קואליציה של ארגוני שמאל ותנועות חברתיות.

אנחנו יודעים כיצד נגמר פרק זה של הסיפור במצרים. הצבא השתלט על מצרים והחליף את הנשיא הנבחר מוחמד מורסי בגנרל עבד אל-פתח א-סיסי. בסודאן השכנה, לעומת זאת, שלט מאז 1989 הגנרל עומר אל-בשיר בשותפות עם תנועת האחים המוסלמים.

אל-בשיר, במובן זה, היה "מורסיסי" – דמות המשלבת את המאפיינים של דיקטטורה צבאית ושל משטר שמרני בראשות האחים המוסלמים. לכן כוחות רבים ושונים מיהרו להתגייס להצלתו של הרודן הסודאני: הדיקטטורה הצבאית של מצרים, המשטר האנטי-צבאי (והפרו-אסלאמי) בטורקיה של ארדואן, ממלכת סעודיה, איחוד האמירויות וקטאר, הספונסרית הראשית של משטרן.

הבדל מהותי זה בין המקרה המצרי לבין זה הסודאני קשור

# אנטי-ציונות איננה אנטישמיות

על גבולות ולא על מורשת. לעתים נכון יותר להפוך את הזהות הספרדית, למשל, למכילה יותר עבור הקטאלנים, או את הזהות העיראקית למכילה יותר כלפי הכורדים, במקום לבתר לחתיכות את המדינות המולטי-אתניות הללו.

אפשר היה לחשוב שמנהיגים יהודים יבינו זאת. אבל חלקם, הרואים בזכות להגדרה עצמית "זכות אוניברסלית", מרגישים בנוח עם שלילת זכות זו מהפלסטינים.

**נימוק שני** הוא וריאציה על הראשון. ייתכן, כך אומרים, שזו אמנם לא גזענות להתנגד לדרישה של עם למדינה, אבל זו גזענות לקחת זכות שכבר הושגה. "דבר אחד הוא לטעון "שישראל לא צריכה הייתה להיוסד", טען ברט סטפנס, בעל טור ב"ניו-יורק טיימס".

"כיום ישראל היא בית לתשעה מיליון אזרחים, שהם בעלי זהות ישראלית מובחנת וגאה – לא פחות משההולנדים הם הולנדים או שהדנים הם דנים. אנטי-ציונות היא ביטול זהות זו ונישול פוליטי", כתב.

ואולם, אין זו גזענות לנסות להפוך מדינה המבוססת על לאומיות אתנית למדינה המבוססת על לאומיות אזרחית, שבה שום קבוצה אתנית לא תזכה בפריבילגיות מיוחדות. איני חושב שמדינת ישראל היא מדינת אפרטהייד, אבל הלאומיות האתנית שלה מדירה הרבה מהאנשים שתחת שליטתה.

סטפנס מציין שבישראל ישנם כמעט תשעה מיליון אזרחים, אך הוא אינו מציין ששליטת ישראל כוללת גם כחמישה מיליון נתינים שאינם אזרחים: פלסטינים החיים תחת שליטה ישראלית בגדה המערבית ובעזה, והם חסרי זכויות בסיסיות במדינה השולטת בחייהם. כמדינה יהודית היא מעוניינת להמשיך ולקיים רוב יהודי; מתן זכות הצבעה לחמישה מיליון פלסטינים יסכן אותה.

בין תשעת מיליון האזרחים בישראל, חיים כשני מיליון הקרויים "ערביי ישראל". אלה פלסטינים אזרחי ישראל. סטפנס טוען כי משמעות שלילת הציונות תהא נישול פוליטי של היהודים. אלא שהרוב הגדול של האזרחים הפלסטינים בישראל רואים זאת הפוך: בשבילם הציונות מסמלת צורה של נישול.

הם גרים במדינה שמתעדפת יהודים, הם חייבים לקבל מדיניות הגירה שמתירה לכל יהודי בעולם לזכות באזרחות ישראלית בעוד שהגירה פלסטינית לישראל איננה אפשרית. הם מתגוררים במדינה שבה ההמנון הלאומי מדבר על "נפש יהודי", שבדגלה מככב מגן דוד ושבה מודרות מפלגות ערביות מהקואליציות השולטות. כל עוד תיוותר ישראל מדינה יהודית, לא יוכל אזרח ערבי לומר לבנו או לבתו שהם יוכלו להיות ראש הממשלה במדינה בה הם חיים. כך נראית הצורה הישראלית של לאומיות אתנית: הציונות שוללת שוויון לתושבים הלא-יהודים. הפתרון המועדף עליי, אגב, הוא שהגדה המערבית ועזה יהפכו מדינה פלסטינית, וכך תתאפשר לפלסטינים בשטחים אלה אזרחות במדינת לאום משלהם.

האם חברי הכנסת הערבים, החיים תחת אפליה מבנית במדינה היהודית, אנטישמים מפני שהם רוצים להחליף את הציונות בלאומיות אזרחית שמבטיחה שוויון לאנשים מכל הקבוצות האתניות והדתיות?

ישנו גם **נימוק שלישי**: אנטי-ציונות ואנטישמיות הולכות ביחד. מוסיף סטפנס: "בוודאי שאפשר להפריד תאורטית

<<<

העיתונאי האמריקאי פיטר בינרט, פרסם בעיתון הבריטי "גרדיאן" טור בו הוא תקף את ההשוואה בין אנטי-ציונות לבין אנטישמיות. בינרט ידוע בשל עמדותיו הפומביות נגד ההתנחלויות ובגלל התנגדותו למדיניות ממשלת הליכוד בראשות בנימין נתניהו.

כעיתונאי היה ידוע בקרב החוגים היהודיים הליברליים בארה"ב אך היה אנונימי למדי עבור הציבור הישראלי. זאת, עד שבאוגוסט האחרון, בעת שביקר בישראל עם בני משפחתו במסגרת טיול בר מצווה, עיכבוהו סוכני שב"כ בכניסה לנמל תעופה בן גוריון. הם תשאלו אותו על עמדותיו הפוליטיות, פעילותו בארגוני שלום והשתתפותו בהפגנות ובמחאות.

בינרט פרסם את דבר מעצרו במגזין היהודי-אמריקאי "פרוורד" ובשל כך זכה בהתנצלות מטעם לשכת ראש הממשלה. בינרט כינה את ההתנצלות "חלולה" ואמר שנתניהו "חצי-התנצל". מערכת "זו הדרך" מפרסמת להלן קטעים נרחבים מתוך מאמרו של בינרט, המשקף את הקרע ההולך ונפער בין הממסד הימני הישראלי לחלקים הולכים וגדלים בקרב היהודים ברחבי העולם - בייחוד בקרב היהודים בארה"ב. תרגם וערך: ארליך.

בזמננו מבלבל ומפחיד להיות יהודי. האנטישמיות גואה, ופוליטיקאים רבים מגיבים לאו דווקא בהגנה על היהודים אלא בהפיכת הפלסטינים לשעיר לעזאזל.

ב-16 בפברואר הטיחו חברים מתנועת "האפודים הצהובים" בצרפת קריאות אנטישמיות מעליבות בפילוסוף היהודי הנודע אלן פינקלקראוט. ימים ספורים לאחר מכן נמצאו צלבי קרס על 80 מצבות באלזס.

יומיים לאחר מכן, הצהיר נשיא צרפת עמנואל מקרון, שאירופה עומדת בפני התפרצות אנטישמית שכמותה לא הייתה מאז מלחמת העולם השנייה. הוא חשף שורת אמצעים למלחמה בתופעה.

אחד מהם היה קבלת הגדרה רשמית חדשה של אנטישמיות מטעם הברית הבינלאומית לזיכרון השואה. ההגדרה כוללת, בין הדוגמאות העכשוויות של אנטישמיות, "הכחשת זכותו של העם היהודי להגדרה עצמית". ובמילים אחרות: אנטי-ציונות היא שנאת-יהודים. בקבלו את ההגדרה, מצטרף מקרון לכשלושים מדינות נוספות. כמותן, הוא ביצע טעות טרגית. הטיעון שאנטי-ציונות היא אנטישמיות נשען ונסמך על שלושה נימוקים:

**נימוק ראשון**: התנגדות לציונות שוללת מהיהודים את מה שכל עם אחר נהנה ממנו, כלומר מדינה משלו. "הרעיון שכל העמים האחרים יכולים לשאוף ולהגן על זכותם להגדרה עצמית, אבל ליהודים אסור – הוא אנטישמי", הצהיר צ'ק שומר, מנהיג המיעוט בסנאט האמריקאי, ב-2017.

האמנם מדובר בכל העמים? הרי לכורדים אין מדינה משלהם, גם לא לבסקים, לקטאלנים, לסקוטים, לקשמירים, לטיבטים, לאבחאזים, לאוסאטים, ללומברדים, לבני האגבו, לאורומו, לאויגורים, לטאמילים ולקוובאקים. כך גם לגבי עמים אחרים שיצרו תנועות לאומיות השואפות להגדרה עצמית, אבל לא הצליחו להשיג אותה.

ובכל זאת, אין איש הטוען שהמתנגדים למדינה כורדית או קטאלנית הם גזענים. מדינות אתניות, שנוצרו כדי לייצג ולהגן על קבוצה אתנית מסוימת, אינן הדרך הלגיטימית היחידה להבטיח סדר ציבורי וחופש אישי.

לעתים טוב יותר לאמץ לאומיות אזרחית, לאומיות הבנויה



מתוך הפגנה נגד "חוק הלאום" בת"א, 11.8.17 (צילום: אורן זיו)

פרו-ישראליים.

לעומתם, תומכי טראמפ הקשישים הפוחדים מהגלובליזציה, מעריצים את ישראל על שימור זהותה היהודית ומשתוקקים לכך שארה"ב תשמור על זהותה הנוצרית באופן המדיר יהודים.

למרות שהוכחות סטטיסטיות אינן תמיד מדויקות, הן מאששות מה שידוע כל מי שמעורב בשיחים הפרוגרסיבי והקונסרבטיבי: פרוגרסיבים צעירים חשדנים לגבי כל צורה של לאומיות מדירה.

האוניברסליזם שלהם היא שעושה אותם חשדנים הן כלפי הציונות והן כלפי לאומנות נוצרית לבנה, שבארה"ב חופפת חלקית לאנטישמיות.

מדוע מגיבים אפוא פוליטיקאים כמו מקרון לעלית האנטישמיות בראותם אנטי-ציונות כצורה של גזענות? מפני שבארצות רבות זה מה שמבקשים מהם מנהיגי הקהילות היהודיות לעשות.

מנהיגים יהודים פועלים, בו זמנית, כמגיני האינטרסים היהודיים המקומיים וכמגיני הממשלה הישראלית. הממשלה הישראלית רוצה להגדיר אנטי-ציונות כגזענות מפני שזה עוזר לה להרוג את פתרון שתי המדינות.

אם הפלסטינים ותומכיהם מגיבים לגויעת פתרון שתי המדינות בדרישה למדינה אחת ושוויונית – חלק ממנהיגי העולם יצהירו עליהם כגזענים. זה משאיר את ישראל חופשית לבצר את גרסתה למדינה אחת (כיבוש וסיפוח), השוללת ממיליוני פלסטינים זכויות בסיסיות.

השתקת הפלסטינים אינה דרך אפקטיבית למלחמה באנטישמיות, שרובה באה מאנשים שאינם אוהבים לא פלסטינים ולא יהודים. אבל, ולא פחות חשוב מכך, השתקת הפלסטינים חותרת תחת הבסיס המוסרי של המאבק באנטישמיות.

עלינו לשלול את האנטישמיות לא רק משום שאין צדק בדה-הומניזציה של היהודים. אנטישמיות היא רעה חולה, משום שרע להשמיץ כל אדם ואדם. בסופו של דבר, המאמץ להילחם באנטישמיות, אם הוא תורם להשמצה ולדה-הומניזציה של פלסטינים, אינו מאבק נגד האנטישמיות.

בין אנטישמיות לאנטי-ציונות, כמו שאפשר להפריד תאורטית בין תמיכה בהפרדה לבין גזענות. אבל כשם שכל תומכי ההפרדה בין שחורים ללבנים הם גם גזענים, כך גם כל האנטי-ציונים הם גזענים".

טענה זו שקרית. בעולם הממשי, אנטי-ציונות ואנטישמיות אינן הולכות בהכרח יחד. קל למצוא אנטישמיות בין אנשים ותנועות שלא רק שאינן מתנגדים לציונות אלא אף מחבקים אותה.

**ישנה אנטישמיות פרו-ציונית:** לפני קום מדינת ישראל, כמה ממנהיגי העולם שתמכו במדינה היהודית עשו זאת מפני שלא רצו יהודים

במדינותיהם: הלורד בלפור, או ממשלת פולין בשנות ה-30. דוגמאות לאנטישמיות פרו-ציונית כיום אפשר למצוא בנצרות האוונגליסטית הימנית בארה"ב.

כמה מהמנהיגים האירופיים סוחרים בצורה גלויה באנטישמיות: ויקטור אורבן ההונגרי, היינץ כריסטיאן שטראכה האוסטרי וביאטריקס פון שטורץ בגרמניה הם תומכים גלויים בציונות.

**וכשם שקיימת אנטישמיות ללא אנטי-ציונות, כך יכולה להתקיים אנטי-ציונות ללא אנטישמיות.** חסידי סאטמר בהנהגת הרב אהרון טייטלבוים שוללים את קיום מדינת ישראל בטרם בוא המשיח. בשנה שעברה אמר הרבי: "נמשך להילחם את מלחמת השם נגד הציונות וכל היבטיה". אפשר לומר דברים רבים נגד חסידות סאטמר, אבל לא שהם אנטישמים.

אברום בורג, יו"ר הכנסת לשעבר, אמר: "ישראלים צריכים להיפרד מהפרדיגמה הציונית ולנוע לפרדיגמה כוללת. ישראל חייבת להיות שייכת לכל תושביה, כולל ערבים, ולא ליהודים בלבד". גם מירון בנבנישתי, לשעבר סגן ראש העיר ירושלים, העיתונאי גדעון לוי ועוד רבים אחרים הם אנטי-ציונים. אפשר להתווכח עמם, אבל האם הם אנטישמים? ודאי שלא! כל זה לא סותר את העובדה שישנם אנטי-ציונים שהם גם אנטישמים: דיוויד דיוק, לואיס פאראחאן וכותבי אמנת החמאס מ-1988, כמו גם הבריונים לבושי האפודים הצהובים בצרפת שקיללו את פינקלקראוט.

ב-2016 סקרה הליגה נגד השמצה בארה"ב עמדות אנטישמיות של אמריקאים, ומצאה שהאנטישמיות החריפה ביותר נפוצה בקרב קשישים (+65) בעלי השכלה נמוכה. גיל והשכלה היו משתנים מנבאים חזקים לגבי נטיות אנטישמיות. אמריקאים צעירים, בני פחות מ-39, זוהו כחפים יותר מדעות קדומות. ב-2018 ערך מכון המחקר פיו סקר עמדות לגבי ישראל ומצא דפוס: אמריקנים מעל 65, אותה קבוצת גיל שהביעה יותר אנטישמיות, הייתה גם הכי אוהדת לישראל.

אמריקאים צעירים, שנמצאו כאנטישמיים פחות, גילו גם פחות אהדה לישראל. כך גם לגבי השכלה: אמריקאים בעלי השכלה תיכונית או פחות, שהיו קבוצת ההשכלה הכי אנטישמית, היו גם הכי פרו-ישראלים. אמריקאים בעלי השכלה גבוהה, שנמצאו פחות אנטישמיים, זוהו גם כפחות

לאחרונה ראה אור בהוצאת רסלינג תרגום עברי של אחד מספריו החשובים של אלטוסר, "בשביל מרקס", שראה אור בצרפתית ב-1965. מדובר באסופת מאמרים העוסקים בדיאלקטיקה מטריאליסטית, בכתביו של קרל מרקס הצעיר, ביחס בין מרקסיזם להומניזם, בפילוסופיה, בספרות ובתיאטרון. רוב המאמרים פורסמו במקור בכתבי עת של המפלגה הקומוניסטית הצרפתית. תרגם טל מאיר גלעדי.

מאז פרסומו, זכה הספר בעשרות תרגומים, באין ספור מהדורות. מבין שני תרגומים שקראתי (אנגלית וספרדית), תרגומו של גלעדי הוא הטוב ביותר. ראשון התרגומים פורסם בארגנטינה בסוף שנות ה-60. עמלה עליו אחת מתלמידותיו של הפילוסוף, אך אי לכבושה, זה כלל שיבושים לשוניים רבים. הדבר גרם לפולמוס ער בקרב אנשי רוח ביבשת הרחוקה עד שלעתיים, דומה היא כי לא היה קשר של ממש בין התרגום לבין הכתבים המקוריים.

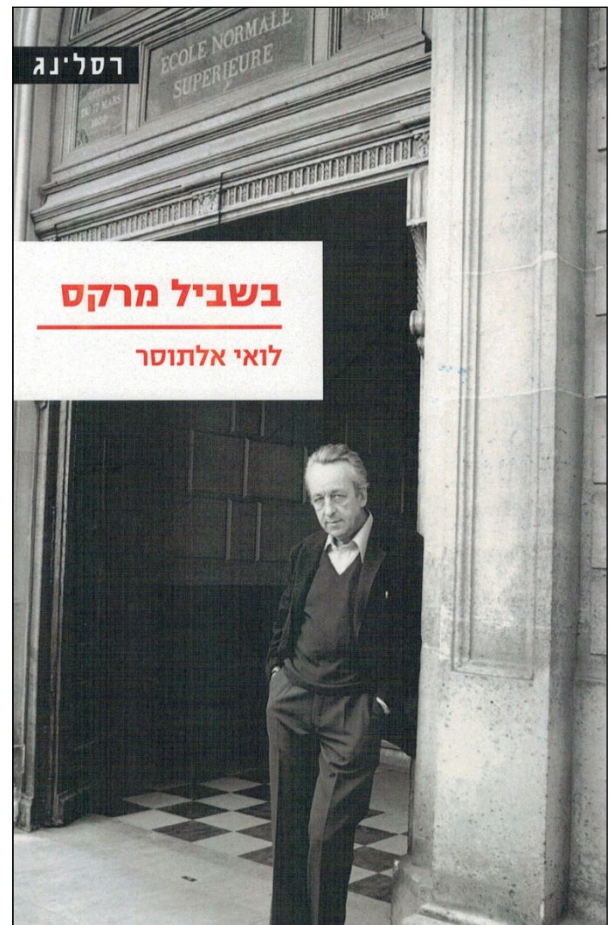
ההתעניינות בישראל באלטוסר – מקורה באקדמיה האמריקאית, בגרסה פוסט-מודרנית ורחוקה מרוחו המרקסיסטי. כדברי המתרגם, "ניכר שרבים מסתפקים בקריאת חלקים מכתבי אלטוסר במנותק מהקשרם הרחב, במקום להבין כתבים אלו כחלק מתיאוריה שלמה של ניתוח ובמקום להכיר את התיאוריה עצמה. ללא ספק תרמה לכך הנטייה של רבים מבין פרשני אלטוסר האמריקאים להמעיט בחשיבות היסוד השיטתי בהגותו" (עמ' 8).

זה לא מקרה בודד. גם הגותו של המנהיג הקומוניסטי האיטלקי אנטוניו גראמשי (1891-1937), שאף הוא נמנה עם התאורטיקנים המרקסיסטים האירופים המרכזיים במאה שעברה, עברה דרך הפילטר של האקדמיה האמריקאית, נחתה בישראל, ובדרך "נשכחה" מהותה המהפכנית הסוציאליסטית. אבל אלטוסר, במבוא שכתב ב-1967, הדגיש כי "על מנת להבין ולשפוט את המאמרים שבספר צריך לדעת שהם נהגו, נכתבו ופורסמו בידי פילוסוף קומוניסט ובמצב עניינים אידיאולוגי ותיאורטי מסוים [...] מצב עניינים זה הוא, קודם כל, מצב תיאורטי ואידיאולוגי צרפתי, וליתר דיוק, מצבה של המפלגה הקומוניסטית הצרפתית ושל הפילוסופיה הצרפתית. עם זאת, מעבר למצב העניינים צרפתי גרידא, מדובר גם במצבה האידיאולוגי והתיאורטי של התנועה הקומוניסטית הבינלאומית".

אלטוסר הוסיף: "מאז מותו של סטלין, במצב עניינים ששני אירועים גדולים מושלים בו: ביקורת 'פולחן האישי' שנערכה בקונגרס ה-20 (הוועידת ה-20 של המפלגה הקומוניסטית של ברית המועצות, א.ד.) והקרע בין המפלגה הקומוניסטית הסינית למפלגה הקומוניסטית של ברה"מ" (עמ' 337 ו-338). אגב, תמונה החלטת עורכי הספר לפרסם את המבוא בסוף הספר! בכל המדורות המתורגמות (לרבות אלה הצרפתיות שראו אור בשנים האחרונות) המבוא מתפרסם בראשית הספר ולא ככאחרית דבר.

במקום המבוא של אלטוסר, פורסם מבוא (מצוין, יש לומר!) של המתרגם, המתאר את אותו מאבק אידיאולוגי שאלטוסר ניהל בתוך מפלגתו הקומוניסטית. גלעדי מצטט מתוך ספר של אחד מההיסטוריונים האנטי-קומוניסטים הידועים בצרפת, סטפאן קורטואה. ספרו של קורטואה ראה אור לפני יותר משני עשורים, ומאז ראו אור מחקרים מעניינים ומדעיים הרבה יותר.

ועם זאת, גלעדי מתאר במבוא בדיוק רב את העקרונות הפילוסופיים של אלטוסר. מטרתו של אלטוסר בספר היא ניסוח מחדש של הפילוסופיה המרקסיסטית, כלומר חזרה אל מרקס או גילוי מחדש של מרקס. במאמרו "על מרקס הצעיר -



תרגום לעברית ל"בשביל מרקס"

## אלטוסר למתחילים מרקס למתקדמים

לואי אלטוסר היה פילוסוף מרקסיסטי צרפתי, פעיל במפלגה הקומוניסטית מתחילת שנות ה-50 ועד מותו. הוא נולד ב-1918 באלג'יר, בירת המושבה הצרפתית אלג'יריה דאז, ומת בפריס ב-1990. הוא למד ולימד באקול נורמל סופייר בבירת צרפת ונחשב לאחד מהתאורטיקנים המרקסיסטים האירופים המרכזיים במאה ה-20.

### דיון על עתירה נגד חוק הלאום בחנות הספרים 'סיפור פשוט'

בין 17 העתירות שהוגשו נגד חוק הלאום הגזעני, בולטת עתירתם של קבוצת פעילים מזרחים. בחנות הספרים "סיפור פשוט" (שבזי 36, תל אביב) יתקיים ביום רביעי (1 במאי) בשעה 19:00 מפגש בנושא. את העתירה הגישו לבג"ץ עשרות פעילות ופעילים יהודים יוצאי ארצות ערב והאסלאם, בטענה שבנוסף לפגיעה במיעוט הערבי, חוק הלאום מדיר את ההיסטוריה והתרבות שלהם ומחזק את האפליה נגדם. במפגש ישתתפו: איל שגיאי ביזאוי, חוקר תרבות וקולנוע מצרי; שירה אוחיון, משוררת וחוקרת תרבות; יוסי צברי, שחקן ואמן ספוקן-וורד; נועם שוסטר-אליאסי, סטנדרטיסטית; ויובל אברהם, סטודנט לצילום ובלשנות.





שירותי הביטחון הצרפתיים ואף של שירותי הביטחון של ארה"ב (CIA).

חלק לא מבוטל של תלמידיו נמנו עם מנהיגי מרד הסטודנטים במאי וביוני 1968. אחדים מהם אף נטשו את ספסלי האוניברסיטה כדי להפוך לעובדי מן המניין במפעלים, על מנת לשלב בין התאוריה המהפכנית לבין הפרקטיקה המעמדית.

אלתוסר, לעומת זאת, לא נמנה עמם. הוא אף מתח ביקורת קשה כלפי מחוללי המחאות ההמוניות שפקדו את צרפת באותם החודשים, ושבסופו של דבר גרמו להתפטרותו של הנשיא, הגנרל שארל דה-גול.

יחד עם זאת, וחרף העובדה שנתור חבר במפלגה הקומוניסטית, הוא מתח ביקורת במשך שנים על "הסטייה הימנית" בה נקטה. ב-1978 הוא פרסם את ספרו "המפלגה הקומוניסטית הצרפתית: מה שלא יכול להימשך" שגרמה לקרע עמוק בין הפילוסוף הנודע למנהיגי המפלגה.

**אפרים דויד**

**קול הכוח לעובדים  
שירי מחאה לציון 1 במאי**

תחת הכותרת "קול הכוח לעובדים – ערב שירי מחאה לכבוד ה-1 במאי", יקיימו פעילי עובדים בצפון ערב שירת מחאה. מארגני האירוע, חברי ארגון כוח לעובדים, מסרו כי "שירת מחאה היא ביטוי לנפש האדם הזועק אל מול מציאות החיים. היא הנותנת כוח להמשיך במאבק ולהתחבר זה לזו דרך המוזיקה, המילים והכמיהה לשינוי".

את השירים, מתורגמים ומקוריים, יבצעו מוסיקאים מקומיים, שרובם גם פעילי איגודים מקצועיים: דני אמיר, אלברט סופר, מיכאל וקנין, איתמר בק ותם פרומוביץ. יקריאו שירה המשוררת מיטל ניסים ופתחיה מסרווה שפיק, ממובילות איגוד המשפחתונים.

משתתפים נוספים: הארון שובש, יו"ר ועד נהגי סופרבוס ורפי קמחי, מנהל התכנית למנהיגות עובדים במכללה החברתית-כלכלית. תנחה מאיה פרץ. אלברט סופר הוא המנהל האמנותי.

המופע יתקיים בשעה 20:00 בגלדיה שברחוב העצמאות 92, ליד נמל חיפה. יצוין שלפני המופע ייערך סיור בעקבות מאבקי עובדים בחיפה האדומה. התאספות בשעה 18:00 בניין הטכניון הישן, ברחוב שמריהו לזין פינת בלפור 25 בשכונת הדר הכרמל.

שאלות תיאורטיות" (עמ' 91) הוא משתמש במושג שפיתח מורו, הפילוסוף גסטון בשלאר: "שבר אפיסטמולוגי". שבר זה קיים לדידו בין מרקס הצעיר לבין מרקס הבוגר יותר, אותו מכנה "מרקס המרקסיסטי".

כמו כן, מאמר נוסף שראוי לעיון באסופה הוא "על הדיאלקטיקה המטריאליסטית – על אי-השוויון של המקורות" (עמ' 229). במאמר זה, אלתוסר מפתח את הפילוסופיה המרקסיסטית לפי הבנתו.

כמו כן, במאמר "סתירה והיקבעות-יתר, הערות למחקר" (עמ' 138) מפתח אלתוסר עוד אחד ממושגי הייסוד בגישתו הפילוסופית, שיש הטוענים שיש לו קשר ישיר במושג "הגמוניה" של גראמשי. המונח הוא "היקבעות יתר", השאול מתחום הפסיכואנליזה. הוא אמור לשמש כלי להבנת המושג ה"סתירה" בצורתה המורכבת.

טענה נוספת של אלתוסר המופיעה בספר זה, שגררה פולמוסים רבים בקרב חוגים מרקסיסטיים, היא שמרקס ייסד את היסטוריה כמדע. "ניתן לטעון שמרקס ייסד מדע חדש: מדע ההיסטוריה של 'התצורות החברתיות'. ליתר דיוק, אומר שמרקס 'פתח' בפני ההכרה המדעית 'בשתי' חדשה – **היבשת היסטוריה**. זאת בדיוק כפי שתאלס פתח בפני ההכרה המדעית את 'בשתי' מתמטיקה, וכשם שגלילאו פתח בפני ההכרה המדעית את 'בשתי' מדעי הרוח" (עמ' 343, ההדגשים במקור).

יצוין שהמחבר עצמו פרסם "אזהרה" במבוא לספר שראו אור במהדורות המתורגמות ובה נכתב כי "הטקסטים נושאים חותם של בורות וחוסר דיוק. יתרה מזאת, הם נושאים חותם של שתיקות וחצאי שתיקות. לא יכולתי לומר את הכול בבת אחת" (עמ' 344).

ספרו זה של אלתוסר היה לרב-מכר עוד בחייו. הפילוסוף גם העמיד שורה ארוכה של תלמידים, אך לא תמיד הם הפכו ממשיכי דרכו. ב-1967 הוא הקים באקול נורמל סופייר קבוצה לחשיבה פילוסופית, מרקסיסטית ופוליטית בשם "קבוצת שפינוזה". באותן שנים הוא הקפיד שלא לשבור את הכלים עם המפלגה הקומוניסטית הצרפתית. פעילותו המחקרית, יחד עם הפוטנציאל המהפכני שבדעותיו עמד במרכז התעניינות של

**"אל תשליכני": על מצב  
דיור הקשישים הרעוע**

פרוום הדיור הציבורי מזמין לפתיחת התערוכה "אל תשליכני" של הצלמת כרמן אלמקייס עמוס. היא תתקיים ביום רביעי, 1 במאי, ב-19:30 בבית הקפה "קיוסקו", שברחוב הרב ידידיה פרנקל 31 בשכונת פלורנטין שתל אביב. עיצב את התערוכה דותן מורנו.

התערוכה מפנה את העדשה אל קשישים, שהממשלה הפקירה בדירות רעועות או כלל ללא קורת גג, תוך סיכון חייהם ובריאותם. קשישים אלה מתגוררים במחסנים, בדירות הרוסות ולא ראויות למגורים, בדירות לא נגישות ומותאמות לקשישים. ההכנסה של הקשישים חסרי הבית מופנה כולה לשכירות אכזרית בשוק החופשי, ומונעת מהם חיים בכבוד.

המצוקה שנחשפת בתערוכה זו – היא גם של קשישים שחיים בדירות ציבוריות מוזנחות והרוסות שהממשלה הזניחה וגם מצוקה של קשישים שלא מצליחים לקבל דירה ציבורית ונזרקים לגור במחסנים. 20 אלף קשישים בקירוב זכאים לדיור ציבורי, אבל למדינה אין מלאי דירות עבורם. לכן הם נזרקים מדירה לדירה ומחסן למחסן בשוק החופשי. ממוצע ההמתנה לדירה ציבורית עומד על 15 שנים.

# 100 שנה להולדתו של אמיל תומא

## מאת עסאם מח'ול

ופיאודלים עשירים שהתגוררו בבירות האזור. ממשלת המנדט הגבילה את התפתחותו של מעמד פועלים פלסטיני, ובמקביל עודדה (בשיתוף פעולה עמוק עם התנועה הציונית) את התפתחותו של משק חקלאי, מתועש ומודרני של היישוב היהודי. זאת כחלק מהאסטרטגיה העיקרית של המנדט הבריטי להכנת התנאים להקמת בית לאומי יהודי בפלסטין.

מצב עניינים זה החל להשתנות ככל שהבריטים התכוננו למלחמת העולם השנייה, וככל שגברו ההערכות שגרמניה ואיטליה עלולות לחסום את המעבר הימי ביים התיכון ולחצוץ בין בריטניה לבין הקולוניות שלה בהודו ובמזרח התיכון.

במובן זה פיתוח המשק בפלסטין הביא לצמיחה של מעמד הפועלים הערבי. פריסת מחנות של הצבא הבריטי, סלילת רשת כבישים, רישות צינורות נפט והפעלת בתי הזיקוק – כל אלה, על השירותים הנלווים להם, גרמו לצמיחה מהירה וחסרת תקדים של מעמד העובדים הערבי-פלסטיני שהחל לקלוט מהגרי עבודה מהאזורים הכפריים. הם עזבו את עבודות החקלאות ועברו אל אזור הערים הגדולות, מחנות הצבא הבריטי והתעשיות הנלוות.

בתנאים אלה פעלו אמיל תומא וחבריו. הם הקימו איגודים מקצועיים, ארגנו את קונגרס הפועלים הערבים וייסדו את הליגה לשחרור לאומי כמסגרת הפוליטית של כוחות הקדמה הקומוניסטיים ובני בריתם בזרם השמאלי של התנועה הלאומית הפלסטינית. הם הפכו לגורם שלא ניתן להתעלם ממנו ושביטא את האינטרסים של מעמד העובדים החדש העולה במהירות לזירה תוך הגדרה ברורה של משולש האויבים: האימפריאליזם, הציונות והריאקציה הערבית האחראים לאסונו של העם הפלסטיני.

### איש של בריתות ומאבקים רחבים

בתחנות רבות, הטילה הליגה לשחרור לאומי, ומאוחר יותר המפלגה הקומוניסטית הישראלית, על אמיל תומא את האחריות להוביל מהלכים פוליטיים בעלי חשיבות היסטורית. כך למשל הוקמה החזית הערבית העליונה ב-2 ביוני 1946 בניצוחו של אמיל תומא, והציגה אלטרנטיבה דמוקרטית ואנטי-אימפריאליסטית למדיניות של הוועד הערבי העליון.

כאשר החליטה מק"י בשנות החמישים המאוחרות להקים חזית רחבה לניהול המאבק נגד הממשל הצבאי, נקרא אמיל תומא להוביל את המהלך. החזית העממית קמה ב-1958 והשאירה את חותמה על מאבקים של ההמונים הערבים במשך שנים רבות עד להפלת הממשל הצבאי.

כאשר חרפה מדיניות ההשתלטות הממשלתית על נכסי הוואקף האסלאמי, בייחוד בערים הערביות שיוהדו, דחפה מק"י לארגון ועדה להגנה על ההקדש המוסלמי ולדרוש את שחרורו. גם אז אמיל תומא נקרא שוב להיות אחד מעמודי התווך של המאבק. גם לקראת הקמת חד"ש באביב 1977, נקרא תומא להיות במרכז ההכנות להקמתה ומילא תפקיד מרכזי בהובלתה ובהרחבתה.

כשהעמיקה התוקפנות של הכיבוש בשטחים, בצל ממשלת מנחם בגין, עמד אמיל תומא בראש הוועד המכין לוועידה הארצית של האוכלוסייה הערבית בהשתתפות נציגי הכוחות הדמוקרטיים היהודיים. נוכח הצטברות מעשי הדיכוי, הגירוש ורצח המפגינים, התחזקות הקריאות בתוך הממסד הישראלי לטרנספר והתגברות האיום על הלגיטימיות של האזרחים הערבים בישראל, ניסחה הוועדה את מסמך ה-6 ביוני 1980.

ההיסטוריון סמיה סמארה כתב כי "ב-1919 הופיעו על במת ההיסטוריה בפלסטין שני הכוחות העיקריים שעתידיים להוביל את התנועה העממית להתנגדות לפרויקט הקולוניאליסטי: התנועה הלאומית הפלסטינית והתנועה הקומוניסטית בפלסטין". רצה הגורל שבמרס 1919 ייוולד בחיפה אמיל תומא, שעתיד להשפיע על שתי התנועות, ולהפוך למנהיג בולט בהתנגדות לפרויקט הקולוניאליסטי במולדתו על כל רבדיו, מרכיביו וצורותיו.

ההיסטוריה תזכור את אמיל תומא הצעיר, כמי שעמד בפרץ יחד עם קבוצה של צעירים פלסטינים מתקדמים, שדגלו במרקסיזם-לניניזם. הם עמדו מול מציאות סבוכה ורווית מזימות אימפריאליסטיות. עם חבריו הבולטים של תומא, נמנים תופיק טובי, אמיל חביבי, פואד נסאר ובולוס פרח.

כבר אז ידעו משכילים פלסטינים מהפכניים אלה שעתיד מולדתם ועמם נמצא בשעה גורלית. הם גמרו אומר שלא להפקיר את גורלם בידי האימפריאליזם הבריטי ומשרתיו הריאקציוניים: הציונות, ההנהגה המסורתית והמשטרים הריאקציוניים הערביים. צעירים אלה, שעוד יהפכו למנהיגי הזרם המהפכני במעמד הפועלים הפלסטיני, התארגנו במפלגה הקומוניסטית הפלסטינית (פק"פ) עוד לפני הפילוג של תחילת שנות ה-40, הזדהו עם המרקסיזם-לניניזם ועם מהפכת אוקטובר, ונשארו עיניהם לסוציאליזם בבריה"מ.

אמיל תומא וקומץ הצעירים המהפכנים, שחיפשו דרך להתמודדות עם המציאות הסבוכה והמורכבת, לא חיכו שהדברים יסתדרו מאליהם. הם בנו את הכלים ואת מסגרות המאבק האלטרנטיביים והציגו חלופה למבנים הפוליטיים והחברתיים השמרניים והריאקציוניים הקיימים. בין היתר הם ייסדו את נאדי שועאע אל-אמל בחיפה (מועדון קרן התקווה) ואת נאדי א-שעב (מועדון העם). שתי המסגרות פעלו והתחרו על ארגון מעמד הפועלים באיגודים מקצועיים פלסטיניים מתקדמים, כתשובה להסתדרות העובדים העבריים.

לימים ארגונים אלה הפכו הבסיס ממנו צמח קונגרס הפועלים הערבים והליגה לשחרור לאומי (1943). במסגרת זו ייסדו אמיל תומא ותופיק טובי את העיתון אל-אתיחאד שיצא לאור בחיפה כביטאון האיגודים המקצועיים והליגה לשחרור לאומי. הקומוניסטים הערבים התארגנו במסגרתה החל ב-1943, שעה שהקומוניסטים היהודים היו מאורגנים במפלגה הקומוניסטית הפלסטינית. זאת, עד לאיחוד הקומוניסטים היהודים והערבים במסגרת של מק"י באוקטובר 1948. עיתון אל-אתיחאד עדיין יוצא לאור בחיפה והוא היומון היחיד בישראל בשפה הערבית. אמיל תומא היה העורך האחראי והעורך הראשי של העיתון משך שנים.

### הופעת מעמד הפועלים הפלסטיני

בשנות ה-30 המאוחרות של המאה ה-20 נרשמו תמורות מעמדיות עמוקות בקרב החברה הפלסטינית. על הבמה הפלסטינית הופיע בעוצמה מעמד פועלים ערבי-פלסטיני שהתרחב באופן מסיבי. המנדט הבריטי הגביל את האפשרות להתפתחות הכלכלה הערבית בפלסטין, ומנע בקפדנות את המודרניזציה והתייעוש של המשק הערבי-פלסטיני כדי שזה ימשיך להיות תלוי בכלכלת האימפריה הקולוניאליסטית.

כך הבריטים דאגו שהמשק הפלסטיני ימשיך לרדוש כמשק חקלאי מפגר ותלותי, עם שכבה דקה של סוחרים



מאה שנים למפלגה

הביקורת העצמית של תומא, שכל הנראה הייתה תנאי לחזרתו לשורות המפלגה – מלמדת על אופיים של הוויכוחים הפוליטיים המורכבים שליוו את התנועה הקומוניסטית בהתמודדותה עם ההתפתחויות ההיסטוריות שהובילו לנכבה של העם הפלסטיני ולהקמתה של מדינת ישראל בנשימה אחת.

תומא הסביר במסמך הביקורת העצמית ששום פתרון מדיני אחר לא התאפשר בפועל, אך "השאלה שעמדה על הפרק מבחינת הליגה לשחרור לאומי איננה מי תומך ומי מתנגד לחלוקה. הרי הליגה מדגישה את התנגדותה הכוללת להחלטה. השאלה הרלוונטית היא באיזו דרך צריך לנהל את המאבק נגד הברית בין האימפריאליזם, הציונות והריאקציה הערבית, ואיך אפשר במאבק משותף של הכוחות המתקדמים היהודיים והערביים לעצור את החלטת החלוקה ששתיהן חשבו עד נובמבר 1947, שהיא פתרון גרוע שישרת את האימפריאליזם ועושי דברו".

הוויכוחים אליהם התייחס תומא במסמך שחיבר אתגרו את העמדות והניתוחים ההיסטוריים של התנועה הקומוניסטית באותה תקופה. אלה שאלות כבדות משקל, שמן הראוי להעריך מחדש כשאנו באים לציין 100 שנים להופעת התנועה הקומוניסטית בארץ ו-100 שנים להולדתו של אמיל תומא. מן הראוי להעריך מחדש את הביקורת שהפנתה הנהגת הליגה לשחרור לאומי כלפי אמיל תומא, ואת הרחקתו בהמשך מהמוסדות המנהיגים של מק"י עד לאמצע שנות ה-60 של המאה הקודמת. מן הראוי לבחון את הנחות העבודה והניתוחים איתם התמודד המסמך של אמיל תומא ולו מן הסיבה שכיום יש בידינו כלי אדיר לבחון אותן. כלי אדיר זה הוא ההתפתחות ההיסטורית שהתחוללה בארץ בפועל במשך שבעים ואחת השנים שחלפו מאז.

### ההיסטוריה ומקומו של ההיסטוריון

הפילוסוף הצרפתי מונטסקייה התייחס בספרו "אגרות פרסיות" לעם הטטרי וכתב: "איך בין העמים מי שעולה על העם הטטרי בעוצמת כיבושיו ובפארו. לעם הזה יש הכל, אך חסרים לו היסטוריונים שינציחו את הישגיו וגודל מאבקיו". בהקשר זה ניתן לציין שאמיל תומא נחשב אחד גדולי ההיסטוריונים של השאלה הפלסטינית ושל העם הפלסטיני. בכתיבתו הנציח את ראייתו של העם ולא של הממסד וההנהגה המסורתית הפלסטינית. הוא ניתח את התהליכים ההיסטוריים מנקודת הראות של המאבק של השכבות העממיות וציבור העובדים. תומא היה היסטוריון שלא השלים עם כך ש"המנצחים הם שכותבים את ההיסטוריה". הוא התעקש לכתוב את ההיסטוריה מנקודת הראות של הקורבן הנאבק לשינוי המציאות.

בהיותו מנהיג היסטורי בחיי העם הפלסטיני וכוחות הקדמה בישראל, השאיר אחריו מורשת של מאבק וגם מורשת מהפכנית כהיסטוריון מרקסיסטי. הוא פרסם 15 ספרים חשובים, שאוגרו ב-5 כרכים בהוצאת מכון אמיל תומא. אמיל תומא היה אינטלקטואל שלא השקיף על ההיסטוריה מעמדה ניטרלית, אלא נטל חלק ביצירת ההיסטוריה. הוא דאג שלעם הפלסטיני ולתנועה הקומוניסטית היהודית-ערבית בארץ לא יחסרו היסטוריונים שיתעדו את ההיסטוריה המפוארת של המאבק. על קברו של המנהיג הדגול אמיל תומא נחרתו דבריו: "אהבתי את עמי אהבה עזה ובכל מאוּדֵי והאמנתי אמונה עמוקה ובלתי מסויגת באחרות העמים".

**הכותב הוא חבר הלשכה הפוליטית של מק"י ומונהל מכון אמיל תומא ללימודים פלסטיניים וישראליים**

אלפים רבים מנציגי הציבור הערבי ברחבי הארץ צירפו את חתימותיהם על המסמך והוקמו וועדים מקומיים בכל ריכוזי האוכלוסייה הערבית בארץ. תומא הוביל גם את המאבק לביטול הצו הצבאי שאסר על קיום הוועידה והוציא אל מחוץ לחוק את המסמך ואת הוועד המכין לוועידה. אמיל תומא וחבריו במק"י לא לקחו על עצמם את מלאכת ניהול המאבקים במקום ההמונים. להיפך, הם ראו את הצלחתם במידת יכולתם להעמיק את הפוליטיזציה של המוני העם ואת שיתופם במסגרות המאבק הרחבות ביותר.

### החלטת החלוקה: עמדה וביקורת עצמית

המפלגה הקומוניסטית הפלסטינית נאבקה בגבורה נגד השלטון הבריטי ולעצמאות הארץ לטובת כל תושביה. עמדה זו ביטא מאיר וילנר בדבריו בוועידה העשירית של פק"פ (נובמבר 1946): "כל תכנית לחלוקת הארץ עלולה רק להבעיר את רגשות האיבה והעוינות הלאומית, להגביר את הקשיים הכלכליים, להגביר את הדיכוי של השלטון הזר שיציג את עצמו כמתווך בין שני צדדים מסוכסכים. [...] הדרך היחידה לפתרון היא הקמת מדינה ערבית-יהודית, דמוקרטית ועצמאית בה יחיו היהודים והערבים בשוויון מלא בזכויות". עמדה זו שונתה עם אישור תכנית שתי המדינות בתמיכתן של ברית המועצות והמדינות הסוציאליסטיות האחרות.

ב-30 בנובמבר 1947, למחרת ההצבעה באו"ם על תכנית החלוקה, ביטא אמיל תומא, העורך הראשי של אל-אתיחאד, את עמדת הליגה לשחרור לאומי לגבי החלטה על תכנית החלוקה: "איך בהחלטת החלוקה פתרון סופי לשאלה הפלסטינית. החלטה זו היא שלב שאליו הובילו מזימות הקולוניאליזם הבריטי עצמו. הפתרון הסופי של השאלה הפלסטינית מצוי בידיהם של תושבי פלסטין, וכרוך בעצמאות המולדת שלהם ובשיתוף פעולה בדרכי שלום לבניית מדינתם הדמוקרטית". הוא הדגיש: "המאבק למען אחדות פלסטין לא יושג באמצעות סכסוכים גזעניים ובאימים לבצע מעשי טבח על רקע דתי. המאבק למען אחדות פלסטין חייב להיות מאבק נגד המורשה של דמים ודמעות שישאיר הקולוניאליזם הבריטי מאחוריו. זה המאבק להסרת רגשות המתח בין ערבים ליהודים, למען ביטול הפערים הכלכליים בין ההמונים הערבים להמונים היהודים, למען התקדמות ההמונים הערבים בעצמם מבחינה כלכלית, חברתית ופוליטית. זה מאבק למען הדמוקרטיה בפלסטין, ומאבק להשגת חירותה של פלסטין וסגירת שעריה בפני הקולוניאליזם. זה מאבק הבנוי על שיתוף פעולה בין ההמונים הערבים והיהודים".

עמדה דומה פרסם "קול העם", ביטאון פק"פ, כבר ב-1 בספטמבר 1947 בתגובה לפרסום המלצות הרב בוועדה של האו"ם בעניין חלוקת הארץ לשתי מדינות: "המלצת הרב בוועדת האו"ם בעניין החלוקה לא מאפשרת את העצמאות הלאומית לא של היהודים ולא של הערבים. אף היא שמה את היסודות לשליטה הזרה על שני העמים".

בריאיון עמו, שערך ההיסטוריון הפלסטיני מוסא אל-בודיירי באפריל 1974, סיפר אמיל תומא: "אני זוכר שביום שנתקבלה תכנית החלוקה באו"ם נסעתי לירושלים יחד עם תופיק טובי להשתתף בישיבת מזכירות הליגה לשחרור. הייתי היחיד שהתנגד להחלטת האו"ם. העדפתי להימנע מהשתתפות בישיבה שהתקיימה בנצרת כדי למנוע פילוג. יום לפני כיבוש חיפה, נשלחתי לביירות בתפקיד מפלגתי, שם נעצרתי והוכנסתי לכלא לארבעה חודשים. עם חזרתי, נדרשתי להגיש ביקורת עצמית בגין עמדותי נגד החלוקה". את הביקורת העצמית הגיש אמיל תומא במרס 1949, כמה חודשים לאחר כינוס האיחוד של המפלגה הקומוניסטית הישראלית והליגה לשחרור לאומי באוקטובר 1948.

# סתימת פיות בהסתדרות

לקח אחריות למה שכינו "פרויקט טוהר המידות". במסגרת קמפיין זה, הוצבו יותר מ-1,300 מתנדבים ועובדים בשכר בקלפיות בצפון הארץ ובנגב. הם נחשפו כבעלי מצלמות שמטרתן "לתעד את הליך ההצבעה בחברה הערבית".

כמה שעות לאחר פתיחת הקלפיות, החלו להגיע דיווחים וסרטונים שבהם מתועדים בקלפיות משקיפים מטעם הליכוד ומפלגות ימין נוספות עם מצלמות נסתרות בדש החולצה. רשימת חד"ש-תע"ל התלוננה מיד על המהלך הגזעני לוועדת הבחירות, והמשטרה אכפה את איסור השימוש במצלמות בקלפיות. בפוסט שפרסם עמוד הפייסבוק של משרד הפרסום, אנשיו התגאו ב"הורדת אחוז ההצבעה במגזר הערבי מתחת ל-50%". הפוסט הועלה בליווי תמונה של ראשי המשרד עם ראש הממשלה בנימין נתניהו ורעייתו. ח"כ עאידה תומא-סלימאן (חד"ש) מסרה בתגובה: "זו עליית מדרגה וחלק בלתי-נפרד ממסע ההסתה והדה-לגיטימציה הפומבי שהוביל נתניהו במשך ארבע השנים האחרונות נגד הציבור הערבי ונגד הנהגתו". היא הוסיפה: "מבצע המצלמות נועד קודם כל להפחיד את האזרחים הערבים מלממש את זכותם הבסיסית לבחור, ליצור פרובוקציות, לגרור לעימותים ולהכתים חברה שלמה בזיזופים".

יו"ר ההסתדרות הנכנס, ארנון בר דוד, החליט להוריד מהאינטרנט את האתר "דבר ראשון". אחרי הכחשות רבות, סודו בהסתדרות כי נתקבלה החלטה "לבחון מחדש את פעילות האתר", ועובדיו הוצאו לחופשה בתשלום. זאת מאחר שהאתר "עסק בתחומים שבהם לא אמור היה לעסוק", לדברי ההסתדרות.

יצוין כי האתר "דבר ראשון" הוקם ב-2016 על בסיס עיתון "דבר" ההיסטורי, במימון ישיר של ההסתדרות.

## דבר ראשון

לאחר שארגון העיתונאים פרסם הודעת תמיכה בעובדי "דבר ראשון" ודרש הבהרות בעניין מההסתדרות, החלה האחרונה מתנכלת גם לארגון העיתונאים, המאוגד תחתיה. במכתב ששלח ליאיר טרצ'יצקי, יו"ר הארגון, הורה לו ראש אגף המנהל של ההסתדרות לפנות לאלתר את כל החדרים המוקצים עבור ארגון העיתונאים. המכתב לא הכיל שום הסבר או נימוק להזזה או לבהילות שבה דורשים לבצע אותה.

"זה אגרוף לפנייה של הדמוקרטיה בהסתדרות ולפניהם של חצי מיליון חבריה. מדובר בניסיון בוטה וכוחני, שמטרתו להתנקם בנו על כך שארגון העיתונאים איגד את עובדי 'דבר ראשון', וכן על עתירה שהגשנו נגד הניסיון להחליף בפעם הרביעית ברציפות את יושבי ראש ההסתדרות בלי בחירות", מסר טרצ'יצקי.

האתר, כאמור, ירד בעיתוי לא מקרי – יום לפני יום הבחירות לכנסת. האתר הושבת בעקבות כך שעורך האתר, שי ניב, פרסם מאמר פרי עטו, בו תקף את שר האוצר משה כחלון ואת מפלגת כולנו.

מערכת "זו הדרך" מביעה סולידריות עם העיתונאים המפוטרם והמושעים, ומגנה את הצנזורה הפוליטית של 'היורש' של ניסנקורן, יו"ר ההסתדרות החדש ארנון בר דוד.

## חד"ש דורשת חקירה בעקבות מצלמות הליכוד

החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון (חד"ש) פנתה ליועץ המשפטי לממשלה ודרשה חקירה מקיפה בעקבות הצבת 1,300 מצלמות נסתרות בקלפיות ביישובים הערביים. זאת, לאחר שמשרד הפרסום "קייזלר ענבר", המזוהה עם הימין,

### אירועי האחד במאי

ביוזמת מק"י וחד"ש

צעדת האחד במאי בנצרת

שבת, 27 באפריל, 10:00, רחוב תופיק זיאד, נצרת

צעדת האחד במאי בתל אביב

יום ג', 30 באפריל, 20:00, מיקום מדויק יימסר בהמשך

### סיור בירושלים המזרחית ביוזמת עמותת עיר עמים

הסיור ייצא משער שכם לרחוב סלאח א-דין, הרחוב הראשי של ירושלים המזרחית, והוא כולל ביקור במרכזי התרבות ובמוסדות הפוליטיים והחברתיים בעיר

יום ב', 22 באפריל, 10:00, תחנת הרכבת של שער שכם, י-ם

### מועדון קולנוע בגדה השמאלית

נשיקות נייטרט - ברברה האמר

1992, ארה"ב (אנגלית; כתוביות באנגלית)

מוצ"ש, 20 באפריל, 20:00, אחד העם 70, ת"א

לרגל שבוע הפסח, גיליון 17 של "זו

הדרך" יראה אור ביום ג', 30 באפריל